

Mevâkîf şerhinde müşkül bulunduğu bir mesele hakkında Kestelî'ye yazdığı cevaptır (Süleymaniye Ktp., Karaçelebizâde Hüsameddin, nr. 330, vr. 2-3). **9. Ta'likât 'alâ Hâşiyeti't-Tecrid li's-Seyyidi's-Şerîf** (Süleymaniye Ktp., Hacı Beşir Ağa, nr. 199, vr. 67-69). **10. Risâle fi halli işkâli mu'addili meşîri'l-'Utârid** (Süleymaniye Ktp., Fâtih, nr. 5396, vr. 191^{a-b}). **11. Ecvibe 'an i'tirâzâtî'l-Kaşallâni fi'l-cüz'illegzi lâ yeteazzâ** (Süleymaniye Ktp., Hasan Hüsnü Paşa, nr. 600, vr. 92^{a-b}).

BİBLİYOGRAFYA :

Sinan Paşa, *Maarifnâme* (haz. İsmail Hikmet Ertaylan), İstanbul 1961, s. 26, 254-255, ayrıca bk. hazırlayanın önsözü, s. 3-19; a.mlf., *Tezkire-tü'l-evliyâ* (haz. Emine Gürsoy Naskali), Ankara 1987, hazırlayanın önsözü, s. 1-7; a.mlf., *Tazarru'nâme* (haz. Mertol Tulum), Ankara 2001, tür.yer.; Latîfî, *Tezkire*, s. 193; Mecdî, *Şekâik Tercümesi*, s. 194; Hoca Sâdeddin, *Tâcü't-tevârih*, İstanbul 1280, II, 499-500; *Keşfü'z-zunûn*, II, 203; Recâizâde Mahmud Ekrem, *Kudemâdan Birkaç Şâir*, İstanbul 1305, s. 9; *Osmanlı Müellifleri*, II, 223; Fâik Reşad, *Eslâf* (haz. Şemseddin Kutlu), İstanbul 1975, s. 53; Abdülkadir Erdoğan, *Fatih Mehmed Devrinde İstanbul'da Bir Türk Mütefekkir-i Şeyh Vefa: Hayatı ve Eserleri*, İstanbul 1941, s. 14; a.mlf., "Onbeşinci Asır Ortalarında İstanbul'da Bir Türk Bilgini: Hızır Bey, Hayatı ve Eserleri", *Konya*, sy. 57, Konya 1943, s. 22-28; Abdülhak Adnan Adıvar, *Osmanlı Türklerinde İlim*, İstanbul 1943, s. 34-35; Danişmend, *Kronoloji*, I, 204; Uzunçarşılı, *İlmiye Teşkilâtı*, lv. 1; a.mlf., "Hızır Bey Oğlu Sinan Paşa'nın Vezir-i Âzamlığına Dâir Çok Kıymetli Bir Vesika", *TTK Belleteri*, XXVII/105 (1963), s. 37-44; Hasibe Mazoğlu, "Tazarruât", *Necatî Lugal Armağanı*, Ankara 1968, s. 447-462; a.mlf., "Sinan Paşa", *İA*, X, 666-670; "Sinan Paşa", *Büyük Türk Klasikleri*, İstanbul 1985, II, 270-275; M. Fatih Köksal, *Klasik Türk Şiiri Araştırmaları*, Ankara 2005, s. 81-94; Esmâ Şahin, *Sinan Paşa'nın Tazarru'nâme'sindeki Benzetme Unsurları ve Edebî Tasvirler* (yüksek lisans tezi, 2005), İÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü; *Mu'cemü'l-mahtûtâtî'l-mevcûde fi mektebâti İstanbul ve Ânââtü'lî* (haz. Ali Rıza Karabulut), [baskı yeri ve tarihi yok], III, 1674-1675; Yusuf Mesut Kilci, "Sinan Paşa (Hoca Sinan al din Yusuf bin Hızır bin Kazî Calal-al din)", *Din Öğretimi Dergisi*, sy. 28, Ankara 1991, s. 62-68; İhsan Fazlıoğlu, "Ali Kuşçu'nun Bir Hendese Problemi ve Sinan Paşa'ya Nisbet Edilen Cevâbı", *Dîvân: İlmî Araştırmalar*, sy. 1, İstanbul 1996, s. 85-101; Meserret Diriöz, "Sinan Paşa", *TA*, XXIX, 67-68; Christine Woodhead, "Sinan Pasha, Khodja", *El'* (İng.), IX, 630-631; "Sinan Paşa", *TDEA*, VIII, 19-20.

AYLİN KOÇ

SİNAN PAŞA, Cigalazâde

(bk. CİGALAZÂDE SİNAN PAŞA).

SİNAN PAŞA, Hadim

(bk. HADİM SİNAN PAŞA).

SİNAN PAŞA, Koca

(bk. KOCA SİNAN PAŞA).

SİNAN PAŞA CAMİİ

Kahire'de
XVI. yüzyılın ikinci yarısında
inşa edilen cami.

Bulak semtinde Câmiussinâniyye caddesinde bulunan cami Mısır Beylerbeyi Koca Sinan Paşa tarafından 979'da (1571) yaptırılmıştır. Nil nehrinin yakınında etrafi duvarlarla çevrili büyük bir bahçe içindedir. İki bahçe girişinden doğudaki 1902'de yıkılmıştır. 1913'te büyük bir onarım geçiren yapının Kral Fâruk zamanında (1936-1952) başta kubbesi olmak üzere bazı bölümleri yenilenmiş ve önündeki cadde açılmış. 1983 yılında tekrar restore edilmiştir. Düzgün kesme taş işçiliği gösteren yapı Evliya Çelebi tarafından "Rûm tarzı yekpâre müdever kubbesi resas ile mestûr bir câmi-i nûrdur. Mihrabı ve minberi gayet musannadır. Tûlen ve arzan yüz elli ayaktır" şeklinde tasvir edilmektedir.

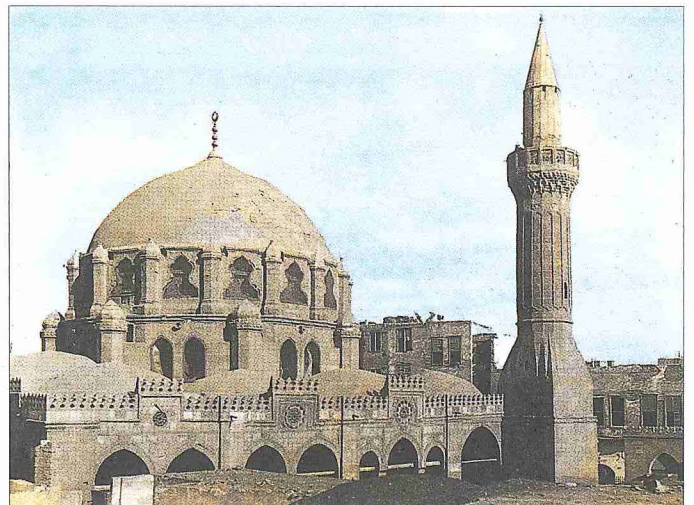
Diştan 27 x 35 m. ölçülerindeki caminin kuzeybatı, güneybatı ve kuzeydoğu cepheleleri aynı düzenlemeye sahiptir. On altı taş ayaklar aralarındaki on beş sekizgen veya yuvarlak şekilli mermer sütunun taşıdığı yirmi sekiz sivri kemerle dışarıya açılan bir revak üç cepheyi bir uçtan öbür uca kuşatmaktadır. Giriş kapılarının karşısına denk gelen revak gözleri diğerlerine göre daha büyük tutulmuştur. Kemerlerin hemen üstünde etrafi zencerek motifleriyle çerçeveselenmiş birer şebekeli yuvarlak pencereye yer verilmiştir. Bunların bazılarında "Allah" lafzı yazılıdır. Revaklar girişlerin bu-

lunduğu kısımlarda taç şeklinde, diğer yerlerde dendanlarla nihayetlenmektedir. Caminin güneybatı cephesinde 1182 (1768) yılında Hasan es-Savvâf tarafından yaptırılan çini bir güneş saati mevcuttur. Güneydoğu cephesinde ise mihrabın üzerinde bir yuvarlak pencere ile iki yanda ikşer tanesi revaklara ait olmak üzere toplam altı dikdörtgen pencere yer alır. Cephe bitkisel motifli dendanlarla son bulmaktadır.

İç mekânı 15 x 15 m. ölçülerinde kare planlı caminin üç tarafında, ortada mukarnaslı bir niş içinde basık kemerli birer girişle bunların iki yanında sivri kemer alınlıklı, demir parmaklıklı ve dikdörtgen şekilli birer pencerinin açıldığı görülmektedir. Üç yönden sivri kemerlerin taşıdığı ve küçük kubbelerin örttüğü on bir bölümlü bir revakla kuşatılan harim mukarnas dolgulu, üst diliminde "Allah" lafzına yer verilen, üç dilimli trompların taşıdığı sekizgen kasağa oturan 15 m. yüksekliğindeki bir kubbeyle örtülmüştür. Ahşap trabzanlı bir kedi yolunun bulunduğu kasnakta iki kat halinde bol miktarda pencere açıklığına yer verilmiştir. Bu kadar çok pencere açılmasına rağmen revaklar dolayısıyla cami loş bir iç mekâna sahiptir.

Tromplar üzerinde yükselen kubbeye örtülü kare mekândan ibaret planı dolayısıyla Sinan Paşa Camii'nin Kahire'deki prototipleri, Çerkez Memlükleri'nden Emîr Yeşbek Min Mehdi tarafından yaptırılan biri Köbrilkubbe, diğeri Abbâsiye semtinde yer alan iki küçük camidir. Etrafını kuşatan revakları dolayısıyla Edirne Lârî Paşa ve Üsküdar Çinili camileriyle benzerlik gösteren Sinan Paşa Camii Kahire'de inşa edilmiş olan Ebû'z-Zehab Camii'ne (1189/1775) öncülük etmiştir.

Kible duvarının ortasındaki çok renkli mermerden yapılmış mihrabı ile kuzey-

Sinan Paşa
Camii –
Kahire /
Mısır

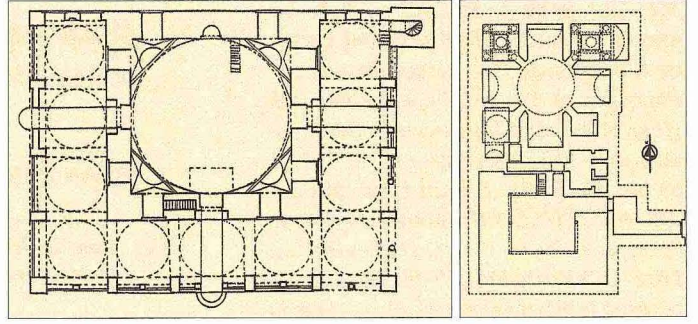
batıdaki girişin üzerindeki ahşap müezzin mahfilü Memlûk tarzındadır. Minberi de ahşaptan ve sadedir. Güneybatıdaki revakın güney köşesinde yer alan minareye revak içerisinden beş basamaklı bir merdivenle çıkılan sivri kemerli bir girişle ulaşılmaktadır. Kare planlı kaidesi, üçgenlerle geçilen ve silmelerle hareketlendirilmiş silindirik gövdesi, mukarnaslara oturan taş korkuluklu tek şerefesi, peteği ve kurşunla kaplı külâhiyla minare Anadolu üslubunu taşımaktadır. Caminin güneybatısında ahşap sundurmalı bir abdest alma yeriyile tuvaletlere yer verilmiştir.

Vakfiyede Sinan Paşa'nın camiden başka biri büyük, diğeri küçük iki han, dükkân ve hamam inşa ettirdiği belirtilmektedir. Bir külliye oluşturan bu yapılardan caminin kuzeydoğusunda yer alan büyük han günümüzde demirci atölyelerini barındırmaktadır. 36 x 16,50 m. ölçülerinde dikdörtgen planlı avlu aslında dört yönden revaklıdır ve ardında hücreler bulunmaktadır. Eskiden kırk bir adet olduğu sanılan hücrelerin sayısı bugün otuz altıdır. Vakfiyeye göre avlunun ortasında merdivenle çıkılan bir musallâ (mescid) vardı. Ayrıca hanın ikinci katında meskenler mevcuttu. Ancak üst kattan günümüze hiçbir şey kalmamıştır. Sinan Paşa'nın Mısır'dan ayrılışından sonraki bir tarihte yapıldığı sanılan han 3840 m²lik yüzölçümüyle Osmanlı dönemi Kahire hanlarının en büyüğüdür. Cami ile aynı tarihte olduğu tahmin edilen hamam, aynı cadde üzerinde vakfiyeye dahil dükkânlar arasında çeşitli zamanlardaki onarımlarla günümüze kadar gelebilmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

Evliya Çelebi, *Seyahatnâme*, X, 293-294; Ali Paşa Mübarek, *el-Hıta'ü't-Tevfikiyye*, Kahire 1986-87, V, 49-51; VI, 199; *Sicill-i Osmânî*, III, 109-110; Suut Kemal Yetkin, *İslâm Sanatı Tarihi*, Ankara 1954, s. 283; G. Goodwin, *A History of Otto-*

Kahire'deki
Sinan Paşa
Cami ve
Hamamı'nın
planları

man Architecture, London 1971, s. 312; M. Meinecke, "Die Architectur des 16. Jahrhunderts in Kairo, nach der Osmanischen Eroberung von 1517", *IVème congrès international d'art turc*, Aix-en-Provence 1976, s. 149; Suâd Mâhir Muhammed, *Mesâcidü Mısır ve evliyâ'ühe's-şâlihün*, Kahire 1404/1983, V, 133-140; Kemâled-din Sâmih, *el-'İmâretü'l-İslâmiyye fi Mısır*, Kahire 1983, s. 55-56; P. d'Avannes, *Arab Art as Seen Through the Monuments of Cairo*, Paris 1983, s. 121; C. Williams, *Islamic Monuments in Cairo*, Cairo 1985, s. 261-262; Oktay Aslanapa, *Osmanlı Devri Mimarisi*, İstanbul 1986, s. 265; Hasan Abdülvehhâb, *Târîhu'l-mesâcidi'l-eşeriyye fi'l-Kâhire*, Kahire 1993, I, 303-305; İmâd Abdürraûf Muhammed, *el-Vekâlatü'l-'Osmâniyyetü'l-bâkiyye bi-medîneti'l-Kâhire* (yüksek lisans tezi, 1993), Câmîatü'l-Kâhire, s. 178-183; Abdullah Atia Abdülhafız, *Osmanlı Döneminde İstanbul ile Kahire Arasında Mimari Etkileşimler* (doktora tezi, 1994), İÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 44-48; D. Behrens-Abouseif, *Islamic Architecture in Cairo*, Cairo 1996, s. 161-162; Ahmet Ali Bayhan, *Mısır'da Osmanlı Devri Mimarisi* (doktora tezi, 1997), Yüzcüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 193-194.

AHMET ALİ BAYHAN

SİNAN PAŞA HAMAMI

(bk. HOCA PAŞA HAMAMI).

SİNAN PAŞA KÖŞKÜ

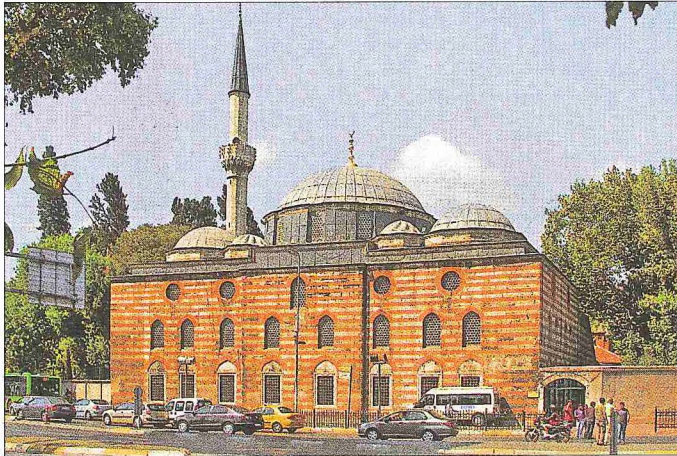
(bk. İNCİLİ KÖŞK).

SİNAN PAŞA KÜLLİYESİ

İstanbul'da
XVI. yüzyılın ortalarında
inşa edilen külliye.

Beşiktaş'ta Barbaros Bulvarı ile Beşiktaş caddesinin birleştiği noktada yer alan külliye Mimar Sinan'ın eseri olup cami, medrese, mektep ve çifte hamamdan oluşmaktadır. Külliyenin bânisi Kaptanııdyâ Sinan Paşa, külliyenin inşası bitmeden ölmüş (960/1553) ve külliye onun ölümünden sonra tamamlanmıştır. Kitâbesinde bitiriliş tarihi 963 (1555-56) olarak verilmektedir. Sinan Paşa'nın büyük ihtimalle caminin yanında yapılmasını istediği türbe yapılamamış, vefatında Üsküdar Mihrimah Sultan Camii hazinesine gömülmüştür.

Cami. Edirne Üç Şerefeli Cami planının boyut ve oran farkları dışında tamamıyla tekrarlandığı camide Sinan'ın eski modelleri yeniden yorumlama çabası içinde olduğu görülmektedir. Sinan Paşa'nın külliye bitmeden ölmesi caminin devrin diğer yapılarına göre daha sade kalmasına yol açmıştır. Yapı dıştan bir sıra kesme taş, üç sıra tuğla ile almaşık örgülü duvarlara sahiptir. Caminin çok sade olan girişi üzerinde sülüs hatla inşa kitâbesi yer almaktadır. Ortada büyük ve derin bir aynalı tonoz, yanlarda ikişer kubbe ile örtülü beş açıklıklı son cemaat yeri Hammer'e göre harime 1749'da eklenmiştir. Bu sırada caminin kuzey duvarı büyük taşıyıcı pâyeler olacak şekilde bırakılarak yıkılmış, son cemaat yerindeki kemerli açıklıklar örülerek kapatılmıştır. Bu bölüm ortada aynalı tonoz, iki yanda ikişer kubbeli birim ile örtüldür. Bunun önünde de üzeri meyilli çatı ile örtülü ikinci bir son cemaat yeri vardır. Enine gelişmiş dikdörtgen planlı harimi örtün 12,60 m. genişliğindeki kubbe altı ayak üzerine oturtulmuş ve kubbeye geçişler pandantiflerle sağlanmıştır. Ayaklardan ikisi altıgen biçiminde olup doğu ve batıda serbest, kuzey ve güneyde duvar

Sinan Paşa
Cami -
Beşiktaş /
İstanbul